

Bemöta och förstå personer med olika funktionsnedsättningar-
vilka särskilda utmaningar samt lösningar och strategier finns?

2025-05-26

Välkomna!

Praktisk information och upplägg

- **Hållpunkter:** Föreläsning: **09:00-10.30.** + kortare paus!
- Frågestund: **10.15-10.30. Frågor** får ni gärna ställa löpande, eller spara till slutet.

Dagens upplägg

- Vad är habiliteringen?
- Vad vet vi om IF och AST och CP?
- Vad kan vara särskilda utmaningar?
- Hur vi stöttar vi personer med dessa diagnoser?
- Tankar kring bemötande.
- Vem bestämmer?
- Frågestund!

Vad är Habilitering?

- Vi är en specialistresurs för personer med varaktiga funktionsnedsättningar som är medfödda eller förvärvade i tidig ålder.
- Habiliteringen i söder utgår från LSK, Kalmar och är uppdelat på fem team som serverar Öland, Nybro, Kalmar, Torsås och Emmaboda. Norr har Vimmerby, Oskarshamn och Västervik tre enheter.
- Habil betyder skicklig
- Habilitering betyder göra skicklig, styrka sin skicklighet
- Samordnad habilitering ger samlade insatser och är en plusresurs
- Habilitering som verksamhet innebär att erbjuda råd, stöd och behandling till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Det är ett samlingsbegrepp för åtgärder som syftar till att skapa ett bra liv för en person. *Att skapa en fungerande vardag och stötta upp inom de områden som påverkas av funktionsnedsättning* (dvs. saker som inte primärt härrör från funktionsnedsättningen har vi inte insatser kring, tex skilsmässa, nära anhörigs bortgång, psykiatrisk tilläggsproblematik, trauma, etc.).

Habiliteringens målgrupp

- Medfödda eller tidigt förvärvade funktionsnedsättningar
- Intellectuell funktionsnedsättning (IF)
- Rörelsenedsättning, t ex cerebral pares (CP), ryggmärgsbråck eller muskelsjukdom
- Autism med samtidig konstaterad diagnos IF
- Frågeställningen avgörande

Vad är Intellectuell funktionsnedsättning (IF)?

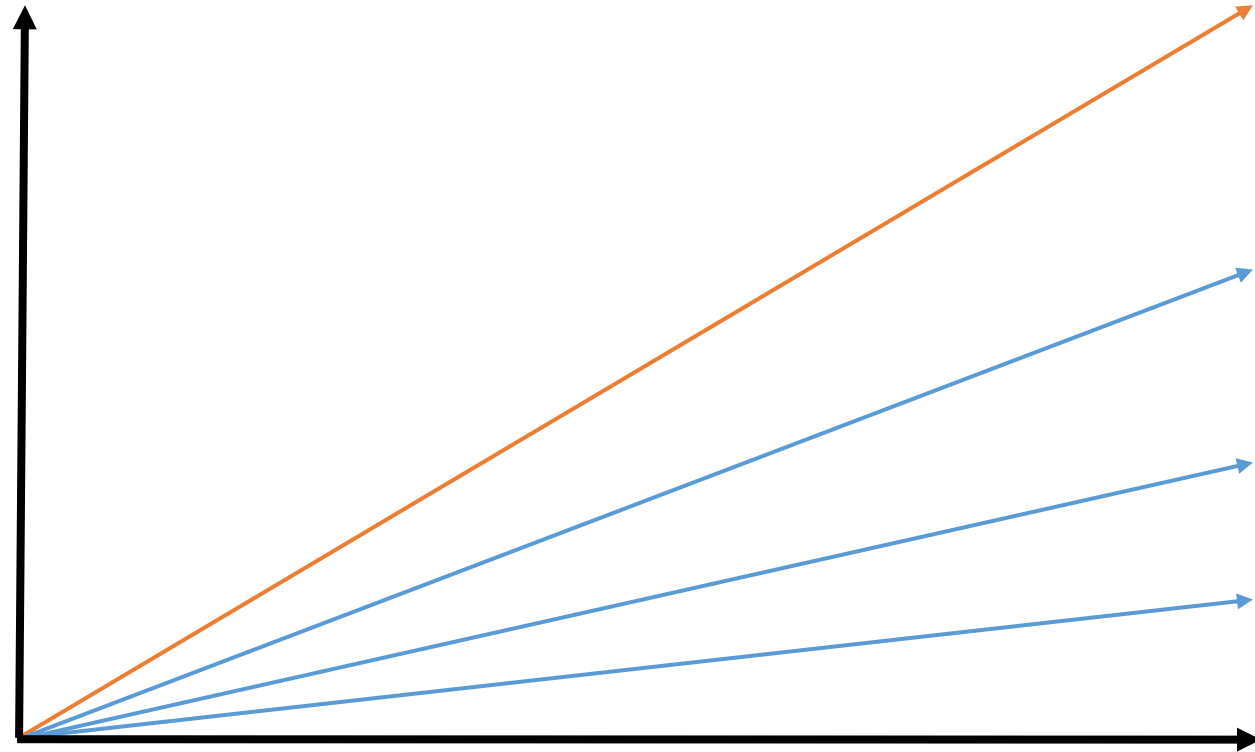
- En begåvningsmässig funktionsnedsättning
- Nedsatt intelligens
- Nedsatt förmåga att klara av vardagens krav
- Långsammare utvecklingstakt
- Lägre "utvecklingstak"
- Olika nivåer av IF
- Ungefär 1,5 -2 % av befolkningen har en intellektuell funktionsnedsättning

Vad brukar vara svårt när man har IF?

- Inläarning
- Minne
- Slutledningsförmåga och problemlösning
- Abstrakt tänkande
- Planera och agera
- Omdöme
- Adaptiv förmåga - att utföra de dagliga handlingar som behövs för att klara sig på egen hand.

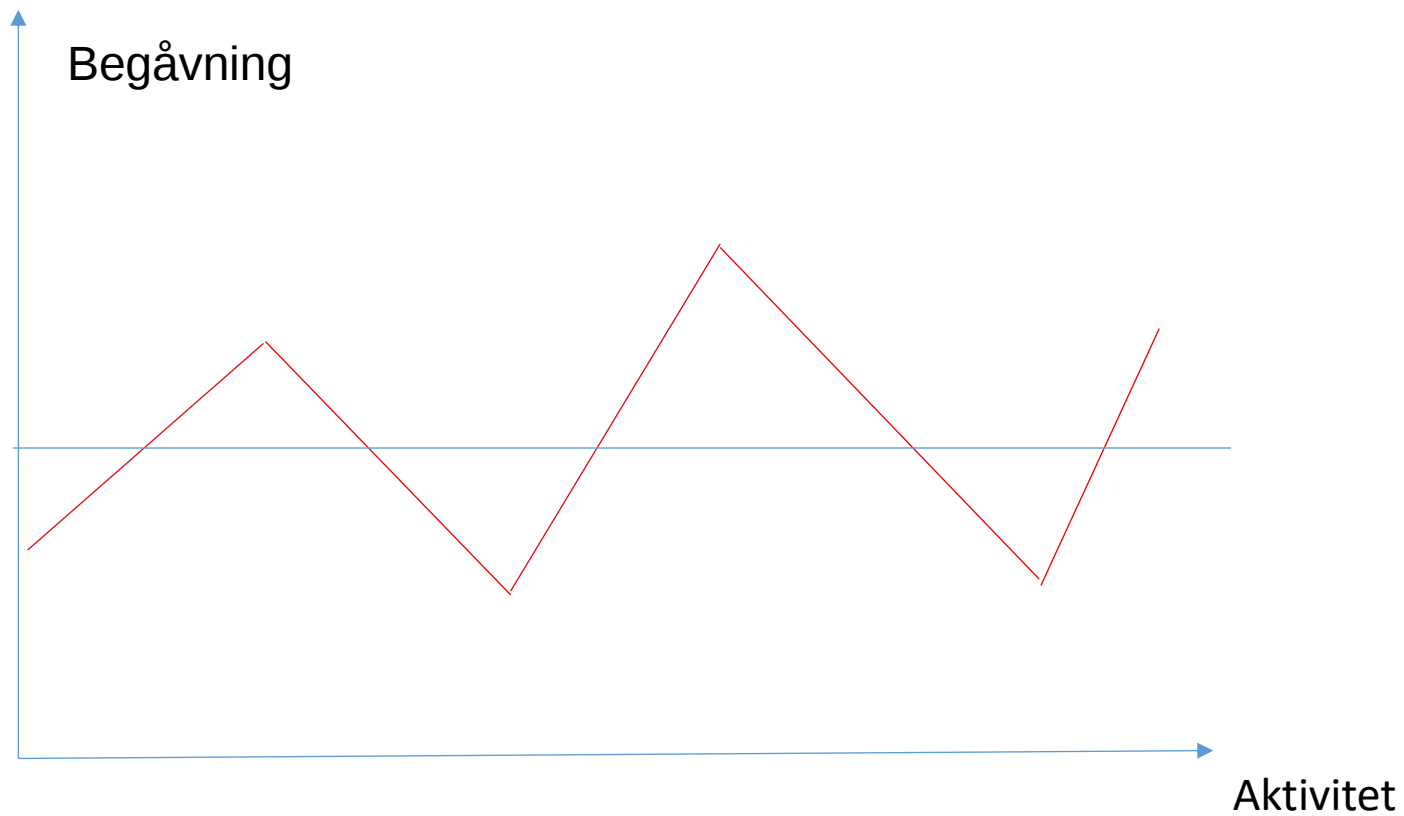
Hur ser utvecklingen ut för barn med IF?

Utvecklingsålder

Faktisk ålder

Begåvning varierar utifrån aktivitet

Vad är Autismspektrumtillstånd (AST)?

- AST är en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning som påverkar personens sätt att tänka, vara och kommunicera på. Personer med diagnos AST uppfattar saker och händelser på ett annorlunda sätt mot vad andra människor utan diagnos AST gör.
- Ungefär 2% av befolkningen nationellt och internationellt har AST.
- Ungefär 25 % av alla som har en AST diagnos har även IF

Vad brukar vara svårt när man har Autismspektrumtillstånd?

- Socialt samspel och kommunikation
- Att förstå hur andra tänker och känner
- Att hantera förändringar
- Att generalisera
- Reaktioner på sinnesintryck
- Andra aspekter: Har ibland specialintressen och/eller upprepar samma rörelser eller ljud gång på gång.

Vanliga fallgropar vid bemötande av CP?

Cerebral pares är en hjärnskada som påverkar de områden i hjärnan som är drabbade, främst motorik men även andra funktioner som tal och kognition kan påverkas. Finns olika subtyper, och svårighetsgradering. I Sverige idag får ungefär 200 barn i varje årskull diagnosen cerebral pares.

Många barn med CP blir **felaktigt värderade** vad gäller sina kognitiva förmågor:

- man tror att barnen är "kognitivt välfungerande" – **övervärderade**
- man tror att barnen är "kognitivt sämre fungerande" – **undervärderade**
- De motoriska svårigheterna kan ibland skyla över kognitiva problem.
- Det finns alltså ingen enkel relation mellan motorik och kognition.

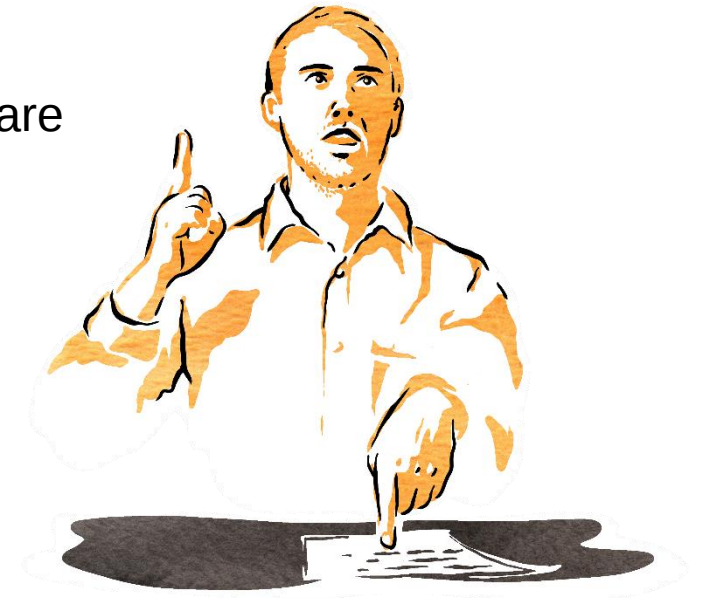
Vuxenlivet med IF

När man behöver hjälp med...

- Myndighetskontakter
- Att sköta sin ekonomi
- Att bevaka sina rättigheter

Fullmakt och ombud
God man eller förvaltare

Vuxenlivet med IF – ekonomi

För föräldrar till barn upp till 19 år

- Omvårdnadsbidrag
- Merkostnadsersättning för barn
- Barnbidrag vid förlängd skolgång

För vuxna med funktionsnedsättning

- Olika anställningsformer
- Merkostnadsersättning för vuxna
- Bostadstillägg
- Aktivitetsersättning (19-29 år)
 - Vid förlängd skolgång
 - Vid nedsatt arbetsförmåga
- Sjukersättning (30+ år)
 - Vid varaktigt nedsatt arbetsförmåga

Vuxenlivet med IF – självbestämmande

- Kan man bestämma över det man inte förstår?
- Makt/beroendeställning
- Institutionsvård/frivillighet
- Kort/långaiktiga konsekvenser
- Nej! Eller...
- Jag förstår inte, Ge mig ställtid, Visa vad du menar.

Kunskap och förståelse

- Hur fungerar personen?
- Vad behöver personen?
- Vilka förväntningar och krav är rimliga?

Möta personen på rätt nivå

- Möt personen på "rätt" nivå genom att varken ställa för höga eller för låga krav
- Ge extra stöd och uppmuntran när personen ska lära sig nya saker i vardagslivet
- Ge längre tid och upprepa gärna – checkbackrutin!
- Hjälp personen att förstå hur saker och ting hänger ihop på ett konkret sätt

**Anpassning av
omgivningen**

Anpassa kommunikationen

- Begripligt språk – medveten anpassning till personen – vilket kommunikationssätt har personen?
- Acceptera och själv använda olika uttryckssätt
- Ge utrymme: ge personen tid att svara och ta egna initiativ
- Bekräfta och svara – ge tydlig återkoppling
- Expandera/bygg ut personens yttranden
- Anpassa tempot

**Anpassning av
omgivningen**

Planera och strukturera

Vad ska jag göra?

Var ska jag vara?

Hur länge ska jag hålla på?

Anpassning av omgivningen

När ska jag göra det?

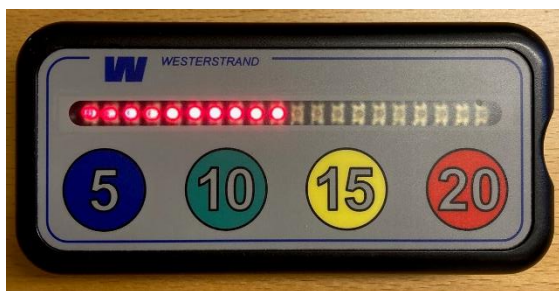
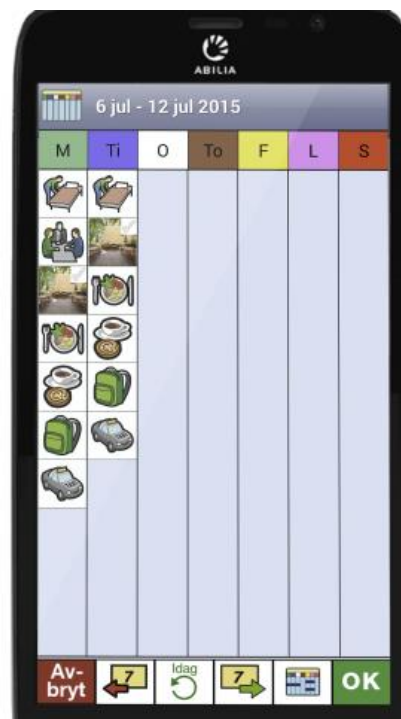
Hur ska jag göra?

Varför ska jag göra det?

Vad ska jag göra sedan?

Med vem ska jag göra det?

Kognitivt stöd– några exempel

Stöd i mötet

- Förförståelse- varför besök.
- Kallelse (gärna bildstöd).
- Vad kommer att hända under själva besöket (gärna bildstöd)
- Enklare språk och mindre informationsmängd, konkret tolkning (gärna bildstöd)
(vad är det absolut viktigaste)
- Kortare tid vid behov (gärna timetimer).
- Ritprata
- Minska val!
- Skriv ner och fota av med mobilen det som är bestämt.
- Information och kontakt med vh – hur och om vad?
- Öva praktiskt och visa vad du menar!
- Uppföljning? När med vem och vad ska vi göra då?

Stöd i mötet

Visst är det lätt att sluta snusa, börja gymma och lägga sig i tid?

- Att jobba med beteendeförändringar är något av det absolut svåraste som finns.
- Acceptans och rimlighet.
- Good-enough mål?
- Tillräckligt med tid? Stressfaktorer?
- Allians och förtroende! – Relationer är motivation!

Reflektionsfrågor

- Svåra patienter väcker ofta känslor av misslyckande och frustration.
- Vad är en enkel patient för mig?
- Vad är en svår patient för mig?
- Tänk igenom var du befinner dig i ditt arbete med denna patient:
- Var skulle du vilja vara? Vad hindrar dig att komma dit? Vad skulle kunna vara ett första steg mot förändring?

Frågor och tack för oss!

Tillsammans
för ett **friskare**
tryggare och
rikare liv